

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(8:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

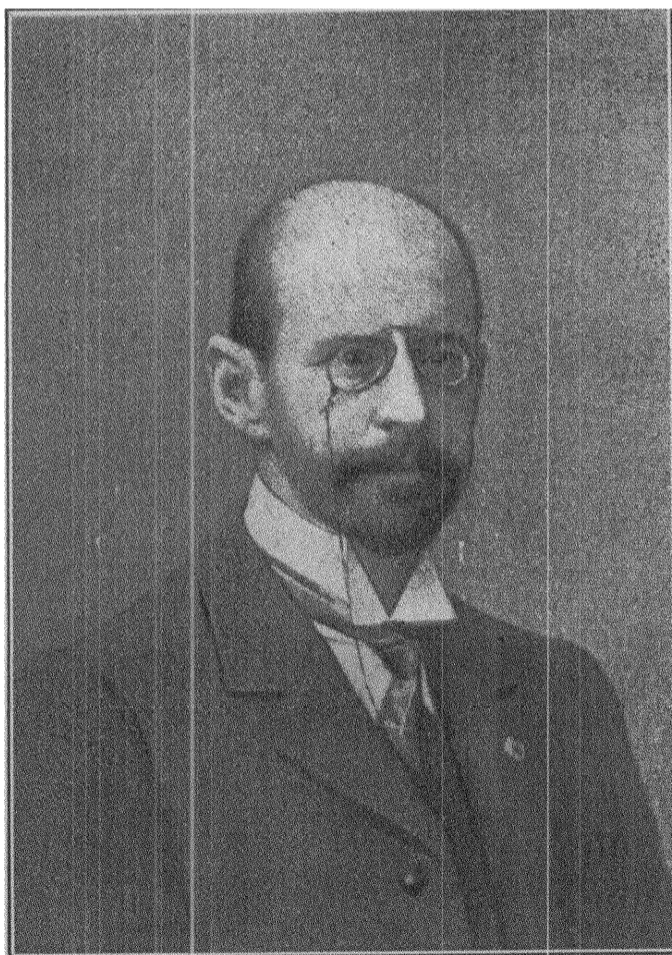
Stockholm 1912, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 9 September</p>	<p><i>Prenumerationspris:</i> 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösnummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Morgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1912</p>
---------------------------	--	--------------------------------------	---	-------------

Emile Vandervelde.

Tanken att samla arbetarnas skaror till fest i Stadion är, det måste man medge, lika originell som djärv. Den innebär i viss mån en demonstration, men är tillika ett experiment av storslagen omfattning. Aldrig tillförene har väl i vårt land en folkmassa av den storlek Stadion rymmer samlats till möte inom en byggnads murar — aldrig har väl någon socialistisk organisation bjudit på ett festprogram som det man här får njuta. Säkert är också att de stora talare, som här på söndagen våga försöket att trotsa det oerhörda rummets dimensioner, kunna påräkna den största mottaglighet hos åhörarna, även om det skulle visa sig, att ljudvågorna från deras mun hinna mottagas eller föras bort av vindens fläktar innan de nått alla de närvarandes öron. Att blott ha varit med om en fest som denna bör bli ett minne för livet...

Som vi minnas har inbjudan utgått till August Bebel — talarnas Nestor — att komma till Stockholm på denna dag. Han såg sig ej i stånd att företa den långa resan. Däremot har Emile Vandervelde lovat komma för att — jämte vår egen Branting — med sin värtalighet göra

Emile Vandervelde.
Internationalens ordförande.

kroppstävlingarnas Stadion även till en idéernas vädjobana.

Det är icke första gången det belgiska broderpartiets främste man besöker vår stad. Vid den antialkoholkongress, som

avhölls i Stockholm 1907, spelade Vandervelde en framträdande roll och talade en afton i den till sista plats fyllda A-salen, där hans anförande tolkades av Hjalmar Branting. Det vinnande intryck den spänstige, intelligente mannen den gången gjorde tör måhända leva kvar i minnet hos många, som nu tar tillfället i akt att få återse honom. Sedan sitt förra besök har Vandervelde ytterligare befast sin framskjutna ställning inom sitt lands politik. Han är i Belgiens kammare — där den som skriver dessa rader hade tillfälle iakttat honom under skarpa debatter för tre år sedan — en av de främsta, ja från internationell synpunkt den mest betydande i klokhet, kunskap och konstnärligt tal.

Vi vilja här i all korthet ange de viktigare dragen i den märklige mannens liv. Han föddes i Bryssel den 25 jan. 1866 — alltså ännu unga karlen! — och nedsatte sig där efter slutade universitetsstudier 1886 som advokat. Redan som student blev han gripen av de socialistiska idéerna och verkade för deras spridning dels genom grundandet av en socialistisk förening bland studenterna, dels genom sina strävanden för undervisning och konstnärlig uppfostran, utgående från det berömda Folkets hus i Bryssel. Han är en av de främsta medverkande i den rörelse för folkuni-

versitet (University extension), som en tid omfattades med intresse även i Frankrike och England.

Tidigt ägnade sig Vandervelde åt nykterhetsarbetet, där hans dugande egenskaper gjorde sig gällande både vetenskapligt och agitatoriskt, både muntligen och litterärt, både på upplysningens och organisationens fält.

Vid 26 års ålder erhöll han sitt första mandat till kammaren, där han, som redan antytts, fann sitt stora kall. Att skildra Vanderveldes riksdagsbana vore nästan detsamma som att gå igenom Belgiens historia från senare år. Liksom Jaurès i Frankrike är han en all-around man, en mångsiding, för vilken intet område är främmande.

Denna mångsidighet röjer sig även i hans litterära alstring. Medan en del av hans arbeten äro strängt vetenskapliga — jag tänker särskilt på *Den bakåtgående utvecklingen i biologi och samhällsliv* och *Den organiska och sociala parasitismen* — är han i det av Bengt Lidforss förträffligt i sina huvuddrag återgivna verket: *Alkohol, religion, konst, njutbar* för lite var.

Algot Ruhe.

Ur en artikel av Vandervelde om Alkoholismen och den sociala frågan

i "Fram".

Tänken er in i en industriproletärs ställning! Han stiger upp ur gruvan med halsen fylld av kolstoff, han har arbetat tio timmar i sträck framför en smältugns gap eller i ett tegelbruks rök, från morgon till afton har han stått vid en maskins enformiga gång. Och när dagen är slut, har han inga andra perspektiv än ett möblerat inackorderingsrums tråkighet eller krogens stojande och råa fröjder.

Vågar ni klandra honom — I som tillhören de härskande och ledande klasserna — denne man, som överlämnar sig åt alkoholen, emedan han icke har andra förströelser, emedan man ingenting har gjort för att lätta hans möda eller för att under vilotiden bereda honom konstnärliga eller vetenskapliga sysselsättningar. Och kunnen I icke se, att det enda medlet till sist att bekämpa alkoholismens djupliggande orsaker är att hjälpa arbetareklassen att förbättra sin lott, att erövra medlen till att leva ett verkligt mänskligt liv.

Men jag anar en invändning, som kanske icke är på edra läppar, men som ni hört göras hundra gånger av arbetsgivare, vilka motsätta sig ökning av lönerna eller förkortning av arbetstiden:

"Om arbetarna förtjäna mer och arbeta kortare tid, skola de blott hålla till ännu längre på krogen."

Och till stöd för detta påstående åberopar man vissa sakförhållanden, som vid första påseendet synas göra det i någon mån berättigat.

Först och främst påstår man, att under de tider då lönerna visa en stigande tendens, stiga i samma skala utgifterna för spirituosa.

Å andra sidan konstaterar man, att det icke är de sämst betalda arbetarna, utan de, som ha relativt höga löner, vilka överlämnar sig åt dryckenskapen.

Av dessa två argument har det första enligt min mening ingalunda den bärvidd, som man tillmäter det.

Väl är det sant — John Burns framhåller det i en broschyr — att under den exceptionella blomstringstid, som följde efter 1870, tilltog dryckenskapen i jämbredd med lönernas ökning. Men numera är det icke så. I Belgien genomlöpa vi t. ex. sedan flere år en period av goda konjunkturer utan motstycke. Tack vare fackföreningarnas energiska verksamhet ha arbetarnas löner väsentligt ökats, men sedan tio år har brännvinsförbrukningen, som i medeltal uppgick till 10 liter pr person, sjunkit till mindre än 6 liter.

Kan man ej härav draga den slutsatsen, att övergående och onormala löneförhöjningar öka dryckenskapen, medan en normal och ständigt fortgående lyftning av levnadsstandarden fastmer tenderar till att minska densamma?

Men, skall man då invända, hur kommer det sig då att, under dessa förutsättningar, det icke är de sämst betalda arbetarna, jordbruksarbetaren t. ex., som förtära mest alkohol?

Orsaken är mycket enkel. För att dricka starka drycker är det ej nog att begäret finnes, man måste även ha pengar. Men hos de sämst betalda arbetarna, jordbruksarbetarna t. ex., verkar penningbristen som en tygel.

Likaså måste man räkna med krogarnas glesa förekomst som en förklaringsgrund till att dryckenskapen är mindre bland landsbygdens arbetare.

Efter undersökningen av jordbruksförhållandena i Belgien 1886 konstaterade guvernören i östra Flandern detta faktum i följande uttalande:

"Arbetarebefolkningen på landsbygden är mindre hängiven omåttligt bruk av rusdrycker än arbetarebefolkningen i städerna.

I motsats till vad fallet är i städerna motsvaras nästan alltid en ökning av lönerna på landsbygden av en proportionell ökning av rusdrycksförbrukningen."

Kortligen, då penningbristens tygel saknas, kommer ingen annan tygel i stället.

Vi finna också inom arbetareklassen tvenne förbrukningsminima.

Det gives sådana, som icke dricka eller som dricka litet, emedan deras löner icke räcka till; det är arbetareklassens lågt stående lager. Det gives andra, som icke dricka eller dricka föga, emedan högre strävanden och sysselsättningar skänka dem en högre

glädje och njutning. Det är elitarbetarna, som i de kooperativa eller fackliga organisationerna föra den goda kampen för sin klass' fullständiga frigörelse.

För att öka deras antal ha alkoholismens motståndare och socialismens anhängare intresse av att samarbeta.

Till antialkoholisterna vill jag säga: Så länge det ofantliga flertalet människor ej ha andra njutningar än berusning med starka drycker, skolen I förgäves kämpa för att utplåna denna landsplåga.

Till socialisterna säger jag: Alkoholen är ett förlamande, narkotiskt gift. Den förlamar arbetareklassens energi. Den berövar arbetarna medvetandet om de orättvisor, varunder de lida. Den söver just dem, som vi i deras klass' intresse vilja väcka.

Med människor, förstörda av alkohol, kan man göra upplopp; men man gör icke en djupgående revolution, som bör vara lika positivt skapande som förstörande.

Till arbetareklassens framtid har jag ett obegränsat förtroende. Jag är orubbligt övertygad om att regering och förvaltning överallt i världen böra tillkomma handens och hjärnans arbetare. Men just därför tillmäter jag kampen mot alkoholen en så stor betydelse; de, som eftersträva att bli världens herrar, böra först och främst lära sig att behärska sig själva.

När Wien vaknar.

För Morgonbris av I. A. Davidsson.

Det var en morgon för några veckor sedan, som jag och min hustru väcktes av revolverskott och gälla rop på "polizei" i rummet näst intill vårt å det lilla hotellet, där vi för tillfället logerade. Det var ett högst obehagligt och hemskt uppvaknande, och ingen kan väl undra på, att vi beslöto att med det snaraste flytta från ett dylikt hotell och skaffa oss ett privatrum i staden.

Uppträdet i rummet näst intill vårt var snart över, och av portieren erforo vi, då vi frågade honom därom, orsaken till "skandalen".

En mansperson, som bodde i rummet, hade tagit med sig upp en flicka, och då hon prejade honom på pengar, hade han i sitt berusade tillstånd dragit fram en revolver och skjutit på henne. Lyckligtvis blev hon ej sårad, men både hon och vi så mycket mera förskräckta. "Jesus Maria, das kommt auch in die besten Hoteller vor!" (Jesus Maria, det förekommer ju även på de bästa hotell!) urskuldade sig portieren inför oss.

Som synes äro hotellförhållandena i Wien ej de bästa.

Vi kunde emellertid ej sova utan beslöto oss för att i den tidiga morgon-

stunden företaga en promenad genom staden.

Det var en härlig vårmorgon. Solen lyste redan högt uppe på den klarblå himmelen. Gatorna lågo finputsade och nysopade, men blott få vandrare syntes ännu i den tidiga morgonstunden. Här mötte man en tjänsteflicka barhuvad och med en gräddkanna i handen, här några arbetare och arbeterskor, som med brådslande steg skyndade till sina fabriker. Butikerna voro ännu ej öppnade och de mörke "järnridåerna" för skyltfönsterna voro ännu nedfällda. Men i gathörner stodo kastanjförsäljarna och gjorde redan goda affärer med sina speciella kunder, springpojkar och butiksflickor, vilka skyndade till sina respektive arbetsplatser.

Kaféerna å "Praterstrasse", som äro öppna hela dygnet om, utsläppte sina "nattgäster" och gjorde "morgontoalett". Vi gingo in på vårt "stamlokus": "Café Ideal" för att få oss en kopp kaffe.

Kaféet var redan fullt av morgonfriska gäster och andra, som vistats där hela dygnet.

Kafélivet i Wien spelar en oerhörd roll. På grund av de höga hyrorna vistas största delen av befolkningen i Wien nära nog hela dygnet om på kaféerna, ty de fattigare klasserna hava ej råd att hyra en våning som de bättre situerade. Hemlivet i Wien existerar knappast i egentlig mening, ty hemmet utgöres i regeln av ett mörkt kyffe, dit man drar sig tillbaka för att sova. På kaféerna, där det är ljusst och glatt och elegant möblerat, äter och dricker man, på kaféerna läser man sina tidningar och stämmer man möte med sina vänner! Kaféerna hava uppstått först här i Wien, som bekant under turkarnas belägring av staden, och kafélivet har sedan från Wien spritt sig över hela den civiliserade världen. Men ingenstädes har dock kafélivet nått den omfattning och säregna utveckling som just här i dess utgångspunkt.

Vi slog oss ned å "Café Ideal" och beställde oss av vår skönlockige vaktmästare en "café melange". I Wien dricker man kaffe nästan alltid med vispad grädde till, eller s. k. "Schlag-obers" eller "Schlag-sahne". ("Obers" är ett wiener-ord för grädde, som i högtyska heter "Sahne".) Och när man fått sitt glas kaffe med en stor klick vispad grädde ovanpå, framsätter kyparen alltid två glas friskt vatten för varje gäst. Är man många i sällskap, händer det, att man har ett helt batteri rena vattenglas på bordet, vilket för en nordbos ögar sig högst kuriöst.

Man höll just på att städa i ena hälften av kaféet, medan i den andra hälften en pratande och skrattande skara "stamgäster" intog sitt morgonkaffe eller läste sina morgontidningar: "Neue Freie Presse", "Arbeiter-Zeitung", "Wiener-Journal", "Extra-

Blatt", och vad de nu alla heta, dessa ofantligt digra blad med ända till 150 sidor i varje nummer (som t. ex. söndagsnumret av "Wiener-Journal") (Wiener-journalistiken och Wienerpressen äro alldeles ovanligt utvecklade och skulle kräva en hel liten skiss för sig.) Längst borta i ena ändan av kaféet märkte man i en soffa ett larmande och pratande sällskap, bland vilket befunno sig en del djupt dekolleterade, eleganta damer i maskeradkostymer. Vi erinrade oss, att det gårdagen hade varit s. k. "Fasching-Diensttag" (Fettisdag), och vi förstodo då orsaken till detta sällskaps härvaro å detta jämförelsevis enkla kafé. Det var antagligen ett sällskap karnevalsfirande, som deltagit i en s. k. "Redoute", och efter att ha dansat hela natten, ville taga sig en "bägare" tillsammans, innan de skildes åt.

Vi betalade vårt kaffe och fortsatte vår vandring ute i den morgonfriska luften. Och när vi gingo över den präktiga Ferdinandsbrücke över Donau, kunde vi se de härliga trädgårdarna å Kahlenberg blåna i fjärran, och mot bakgrunden av den klarblå himlen avtecknade sig alla Wiens tornspiror på ett frappant sätt. Och högt över dem alla, å kullen vid Donaus strand, varnade man det egendomliga tornet av Wiener Urania, Wiens arbetare-institut, där varje afton tusentals arbetare och arbeterskor för en ringa penning kunna få åhöra populär-vetenskapliga föredrag av nutidens främsta vetenskapsmän, illustrerade med de bästa ljus- och kinematografbilder, eller ock närvara vid folkkonserter, där de förnämsta klassiska och moderna mästares verk tolkas av samtidens förnämsta konstnärer. Och när vi sågo Wiener-Uranias torn skarpt avteckna sin silhuett mot bakgrunden av den blå himlen och kände de ljumma fläktarna från Kahlenberg, då svälde våra hjärtan av glädje och stolthet över att vi, om ock som främlingar, dock hava förmånen att vistas i denna härliga stad Wien vid Donaus mångbesjungna strand, den främsta av alla bildningens och konstens metropoler i vår tid, detta Wien, som nu vaknat upp till en ny dag av arbete och bekymmer och glädje för så många hundra tusen.

Ur "Ung Ofegs visor"

av

Ola Hansson.

Vad vet du om det sanna, stora högmodet, det som övergår alla andra känslor på jorden, det som klingar likt den äkta metallen och gör pannan så klar och öppen som havet på en soldag? Det

högmodet skall *den* aldrig kunna känna, som blickar gulgrönt var och som skjuter rygg, då man piskar honom med ord, mera skymfande än de käpprapp, vilka falla på slaven. Ty *det* högmodet är det som gör, att en man vågar sätta sitt trotsiga nej mot alla ja och sparka till de gamla idealen, som vore de lerskrällen och röksvampar.

Vad talar du om högmod, du som aldrig vetat hur det känns att vara stolt! Gack till din köpenskap på torget och till ditt pladder vid gathörnet, men försök ej att fånga solskenet i din näve! Högmodet är en stolts jungfru, som endast älskar en riddersman i hjälm och harnesk.

Proletärens längtan.

*En underbar längtan har gripit min själ
och sturdom jag tror, att det aldrig går väl,
ty livet blott bjuder på mödor och strid
och aldrig, nej aldrig, kan sinnet få frid.*

*Det batar dock föga, jag skriver på ark
min brinnande längtan, som blev mig för stark,
ty vad jag än gör, jag förbliver ändå
en längtande själ bland de ringa och små.*

*Jag önskar ej mycket, begär ej så stort;
min längtan den går ej till borgar och slott,
blott en stuga så enkel, men egen ändå,
en täppa omkring till att plöja och så.*

*Min längtan sig sträcker till frihet och ljus,
till skogarnas ljuva och härliga sus,
att leva i frid och glömma all strid,
att bo i naturen så härlig och blid.*

*Men var skall man finna en plats uti nord,
där folket kan få sig en egen bit jord,
där vi proletärer få bygga och bo
och sedan få leva i endräkt och ro?*

*Dock stilla min längtan, det kommer ändå
en ljusare tid, då vi skola få
vårt människovärde tillbaka igen,
då segern är vunnen och frihet med den.*

Alma Jaeger.

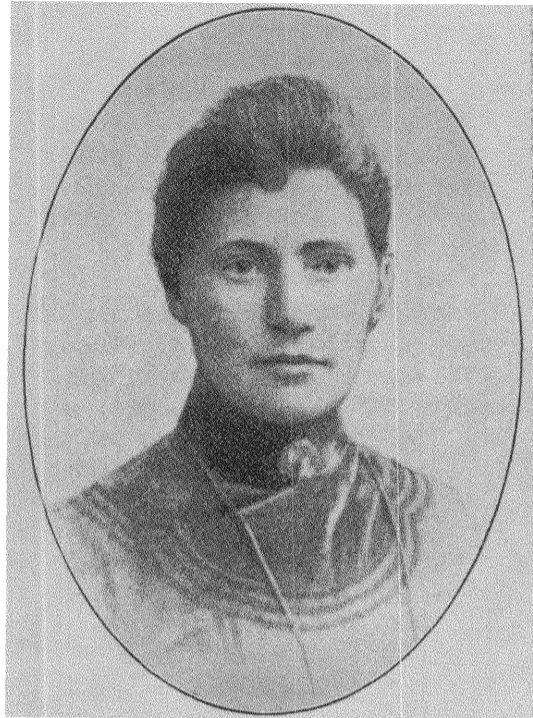
Agitera för

MORGONBRIS!

Talare vid kvinnornas möte den 3 sept. vid Skandinaviska arbetarkongressen.

Danskan Camilla Nielsen.

Norskan Martha Tynæs.

Danskan Henriette Croné.

Nattarbetslagens inverkan på arbeterskornas arbetsvillkor.

(Forts.)

Den undersökning av Kommerskollegii avdelning för arbetsstatistik, som till sina huvudsakligaste delar var införd i Morgonbris' förra nummer, upptager utom vad där förekom, en del specialuppgifter angående de 905 arbeterskor, som beröras i den först återgivna tabellen. Dessa detaljer hava naturligtvis sitt intresse, men äro svåra att återgiva lösryckta ur hela sammanhanget, och allt skulle blija väl långt för våra spalter, varför vi angående dessa detaljer hänvisa till Sociala Meddelanden n:r 5, 1912.

Följande lilla tablå kanske dock kan intressera särskilt för sig. Av de 391, som fått arbetstiden minskad, föreligger uppgift om arbetstidsminskning i veckan för 147 med

2 timmar för 64 arbeterskor	
3—5	» » 11 »
6—9	» » 8 »
10—12	» » 34 »
13—18	» » 12 »
19—24	» » 10 »
25—36	» » 8 »

Emellertid må särskilt påpekas de uppgifter som icke finnas, nämligen hur det gått för de 498 kvinnor, som hava uppsagts eller frivilligt avgått. Om dessa har man icke kunnat få veta varken vilket arbete de erhållit eller vilken lön de fått. Blott ett får man veta: att 279 av dessa arbeterskor voro över 30 år. Det intressantaste en utredning skulle kunna ge oss, nämligen vad för arbete och vad för förhållanden de hamna i, som få

sluta på grund av nattarbetslagens verkningar, har man ej kunnat erhålla, då ju dessa redan voro skingrade bort från sitt gamla arbete.

Internationella föreningen för lagstadgat arbetarskydd

avhåller den 9—12 sept. i Zürich sitt 7:de delegerademöte.

Representanter för Sverige äro generaldirektören d:r Lagerheim, d:r H. Elmquist och d:r M. Marcus.

Ur programmet antecknas tillsättande av följande kommissioner:

1) För fastställande av föreningens uppgifter, för upprättande av internationella arbetarskyddsfördrag m. m. 2) För utvidgning av förteckning av yrkesgifter samt för undersökningen av ett antal hälsofarliga industrier m. m. 3) För hemarbete och minimilöner, barnarbete m. m. 4) För maximalarbetsdag inom industrier med oavbruten arbetsdrift, arbetstiden inom hälsofarliga yrken, arbetarsemester m. m. 5) Försäkning av arbetare i utlandet.

Som denna förening synes ha stort inflytande på de skyddsfrågor den vill arbeta fram, så kunna vi glädja oss åt, att kanske flera av de frågor, som nu komma till diskussion å denna kongress, blija mer aktuella än de hittills varit.

Kongressen tycks ej komma att befatta sig med särslagstiftningsfrågor för kvinnor, vilket ju är en fördel, då just om dessa frågor råder så olika meningar.

S. S.

Socialistiska framtidskonturer.

I.

Inledning.

Man säger om oss socialdemokrater — från borgerligt håll — att vi äro utopister,* som aldrig skola kunna förverkliga våra framtidsideal. Till alla dessa våra motståndare, välmenande eller bittra, ha vi socialdemokrater bara ett svar: "Bekymren er icke om den saken! Vi taga varken råd eller hjälp av de som stå på privatkapitalismens grund! Och ej som drömmare och utopister gå vi till vårt värv utan som praktiskt nybygggarfolk och det blir vår, icke de borgerligas sak, att se till huru vi skola kunna realisera våra lyekodrommar. Den saken ämna vi själva sköta om."

Karl Marx säger i sitt Kommunistiska manifest, sid. 35, om utopisterna: "De drömma ännu alltjämt om det experimentella förverkligandet av sina samhällsutopier, grundläggning av socialistiska kolonier, om stiftandet av enskilda falangstärer, upprättandet av ett litet Ikarien — och för byggandet av dessa luftslott måste de vädja till det borgerliga hjärtats och penningesäckens filantropi. Så småningom sjunka de ned till kategorien av de ovan skildrade reaktionära eller konservativa socialisterna och skilja sig från dem blott genom ett mera systematiskt pedanteri och genom en fa-

* Utopist, drömmare, det ord med vilket man betecknar en som svävar ut i det blå.

nätisk övertro på de underbara verkningarna av sin sociala vetenskap. De mötarbeta därför med förbittring varje politisk rörelse bland arbetarna, ty en sådan måste alltid utgå från fullständig otro på deras nya evangelium."

Här har nu Marx givit klart besked varför vi socialdemokrater, som bygga på Marx, icke kunna vara utopister och drömmare — utan praktiskt nybyggarfolk, som börja vårt grundläggnings- och uppröjningsarbete inom det nuvarande samhällets ram.

Stående på klasskampens fasta mark föra vi därifrån vår politiska, fackliga, kooperativa och kulturella kamp mot det nuvarande klasssamhället, som vilar på privatkapitalets grund.

Klarare än Marx har nog ingen kunnat göra rent hus med de gamla utopisternas fantasifoster! Hur vackra de i och för sig än må vara duga de ej att bygga på i det praktiska livet — och vi socialdemokrater måste vara praktiskt folk, som därför ej ens för ett ögonblick få släppa de socialistiska idealen! För oss står "lyckolandet" som en klart lysande fyrbåk, som visar oss väg över vilornas och stridernas upprörande vågor. Och det målet veta vi att vi kunna nå, om vi spanna våra krafter.

Innan jag går vidare vill jag betona, att socialdemokratin är det enda parti, som på laglighetens mark, inom ramen av det nuvarande samhället, kämpar för en från grunden gående omläggning av det nuvarande samhället — alla andra partier vilja antingen blott "bota och lappa" på det nuvarande samhället, såsom de liberala, eller ock vilja de som ungsocialisterna och syndikalisterna här hemma eller anarkisterna förkasta allt parlamentariskt arbete och bygga på "den direkta aktionen", "den revolutionära taktiken" (i anarkistisk mening).

Men just därför att vi äro ett politiskt parti — samtidigt som ett revolutionärt — måste vi kräva rena klara färger av våra representanter i stat och kommun, så att vi ej tappa bort oss själva i dagsstriderna.

Stödda på vårt dagspolitiska program, med alla dess reformkrav, göra vi våra förberedelser till den slutliga omläggningen, som konsekvent förberedes av oss själva i alla länder och vi fordra att ingen sviker sin post — han må vara "revisionist" eller "marxist"!

När därför Posadowsky förra året i tyska riksdagen sade: "Socialismen måste passera revisionismen för att finna vägen tillbaka till det borgerliga samhället" var det med verklig tillfredsställelse man kunde annotera Ledebours (socialdemokrat) svar. Han sade: "Jag är övertygad om att jag uttalar den enhälliga meningen hos

alla mina partikamrater — vilken riktning de än tillhöra — då jag förklarar, att alla med bestämdhet tillbakavisa misstanken att någon som helst socialdemokrat skulle räcka ett borgerligt parti handen till en baklänges revidering av socialdemokratin, emedan vi äro ett proletariskt kampparti".

Ärliga ord av en ärlig socialdemokrat!

II.

Efter denna inledning övergår jag nu till ämnet.

Om vi då göra början med själva grunden för vårt socialistiska samhällsskick, så måste jag bedja er komma ihåg att jag redan i mina dagspolitiska föredrag har sagt att vi socialdemokrater fordra, att samhället, i stort sett, är ägare av jorden, skogarna, gruvorna, vattenfallen, med ett ord, av de oerhörda rikedomarna ovan och under jord och att dessa utnyttjas till allas gagn och ej såsom nu utslutande tjäna privatkapitalistiska intressen.

Tänk bara på våra kolgruvor, järn- och koppargruvor, skogar m. m. Dessa ägas av privatkapitalister, som på landets bekostnad bli allt rikare och rikare, hopa guld i egna fickor — och massan av folket, proletärer och annat "småfolk", förbli lika fattiga som förut, trots det att "nationalrikedomen" växer. Nationalrikedomen växer medan folket förgås av vantrevnad.

I ett sådant samhällsskick finnes inte skytten av sunt förnuft, mycket mindre då av rättvisa och rättfärdighet — och ändå anser vår goda "bourgeois" * att detta privatkapitalistiska samhällsskick är det enda som duger!

Ja, jag medger att det är utomordentligt behagligt för "de rika och mätta", det har bara det lilla felet att vara till gagn blott för ett litet fåtal under det att de djupa ledens miljoner få föra en ohygglig tillvaro, svävande mellan "bröd och nöd".

Vi socialdemokrater varken kunna eller vilja godtaga ett sådant samhällsskick.

Vårt första krav är alltså naturrikedomarnas och produktionsmedlens socialisering och obligatorisk arbetsplikt för alla, antingen med hjärnan eller med handen. Vi kunna icke bygga vårt nya samhälle, för såvitt vi icke ha dessa båda krav klara i vårt medvetande.

De äro socialismens hörnstenar!

Med "gemensamhetsegendom" förstå vi då; att samhället självt är i stort sett ägare av naturrikedomarna och ävenledes har i sin ägo produktionsmedlen, d. v. s. fabriker, maskiner och råvaror, men vi mena ingalunda, som våra borgerliga motståndare säga.

* Storborgare = "storkapitalister".

att vi skola ha husgeråd och säng- och gångkläder gemensamt och att vi skola packas ihop i stora kasärner, 2,000 i var, som en vettskrämd gammal soldat nere i Tibro en gång under en debatt påstod vara vårt socialistiska ideal.

Men vad vi hoppas kunna skapa fram genom den gemensamma äganderätten till jord och produktionsmedel det är "jord och ljus och livsglädje" åt de miljoner människor, som nu sakna alla utvecklingsmöjligheter — och därför måste vi kräva en omläggning från grunden av det nuvarande samhällsskicket.

Vad så själva ledningen av vårt socialistiska samhälle angår, måste detta vila på den bredaste demokratiska (folkliga) grundval.

Vi måste vara på det klara med ifrån början att klasskillnaden är avskaffad, vi ha ej en tärande och en närande klass — vi äro alla "närande".

Alla medborgare, män som kvinnor, som uppnått en viss ålder, exempelvis 21 år, och som ha sina sinnens fulla bruk, ha medbestämmanderätt ifråga om samhällets ordnande. Någon "stat" i den bemärkelse som nu kommer ej vårt "samhälle" att uppvisa. Hela huvudledningen utgöres av därtill av folket självt utsedda medborgare — ansvariga inför folket självt.

Och deras förnämsta uppgifter bli naturligt nog att i samråd med medborgarna ordna produktionen och distributionen av alla de tusentals produkter som framskapas och att i samråd med folket sörja för hela den andliga och materiella kulturen.

Vi ha ju redan nu själva det lilla frö, varur denna väldiga jätteorganisation av arbetet skall spira fram.

Vi ha ju redan nu det Internationella sekretariatet i Bryssel.

Låt oss ej för ett ögonblick släppa ur sikte, att socialismen är internationell och att vi i alla land arbeta efter i det närmaste lika program — och att vi ej ett ögonblick kunna tänka oss att realisera socialismens krav i ett land, medan ett annat land står kvar på privatkapitalismens grund.

Våra borgerliga motståndare tala alltid om här i Sverge, att det icke går att genomföra socialismen i vårt lilla land, medan de stora staterna äro privatkapitalistiska.

Det är ej heller meningen! Vi kämpa för omläggningen runt om i världen.

Glömmen ej detta!

Kata Dalström.

Livet lönar sig i varje ögonblick. Men liv är endast sinnesstyrka. Sinnesstyrka är evighet, fulländning. Allt annat är misär.

*

I det vackra och friska har vägen aldrig slut. Det måste bära dig över döden själv. *Vilhelm Ekelund.*

Litteratur.

Filosofien och Livet. Fyra föredrag av *Henri Bergson*. Till svenska av *Algot Ruhe*. Wahlström och Widstrand. Pris 2: 25.

I likhet med Maeterlinck hör den franske filosofen Henri Bergson till de filosofer man bör hava gjort någon bekantskap med om man vill följa med tidens tankar, även om man icke speciellt kan ha tid eller intresse för filosofi. Att Bergson föreligger till studium för oss svenskar hava vi författaren Algot Ruhe att vara tacksamma för, och det synes icke vara mer än en mening om att hans översättning av denna filosof är alldeles förträfflig. Det är icke mindre än fyra böcker han översatt. Den här föreliggande är den sista.

De föredrag, som föreliggande bok innehåller, äro »Liv och medvetande», »Den filosofiska intuitionen», och »Om uppfattningen av förändring». Hur gärna jag än skulle önska att för Morgonbris' läsare i korta ord kunna återge innehållet i dessa föredrag, så måste jag dock avstå därifrån, ty jag skulle därmed ändå icke kunna giva något verkligt intryck av föredragen. Jag måste därför inskränka mig till att säga, att jag finner deras förnämsta tjuskraft ligga i den koncishet, varmed Bergson lyckats få en överblick över ett stort ämne, och den djärvhets, med vilken han går in på lösandet av problem, som en viss tidsriktning, kan man säga, under de sista decennierna lagt mer åsido.

Följande prov på Bergsons stil må här lämnas:

»Och jag tror förövrigt, att varken den materia som sammansätter en värld eller det medvetandet som betjänar sig av denna materia kan förklaras ur sig själv, utan att det finnes en gemensam källa till både denna materia och detta medvetande. Men jag kan icke nu gå djupare in på denna fråga. Må det vara nog om jag säger, att jag i hela livsutvecklingen på vår planet ser en strävan av denna till sitt väsen skapande kraft att, i det den genomlöper materien, nå fram till något som endast hos människan funnit förverkligande och till och med hos människan förverkligats endast i ofullkomlig grad.»

Skrattet, en undersökning av komikens väsen, är en av de föregående av Ruhe översatta böckerna, som är en sådan briljant studie över en av människornas speciella särmerken i förhållande till den övriga naturen, att denna framställning måste intressera var och en, som är något trånad i att läsa det som är tankedigert. Och är man icke van därvid så är boken och ämnet en så ypperlig övning för den som vill bli van, ty ämnet måste i hög grad intressera.

Även denna bok har utkommit på Wahlström och Widstrands förlag.

Tio bud. Av *Herman Wadén*. Framtidens förlag. Pris 75 öre.

Detta är en sund och god bok. Den är kanske mindre njutbar som uppbyggelsebok för mer till åren komna eller

mer belästa människor. För dem är den nog icke heller skriven. Jag föreställer mig att författaren avsett boken för ungdom eller andra, som hava behov av att få regler för sitt liv på ett lättfattligt sätt framställda.

Boken innehåller för övrigt åtskilligt av en socialistisk uppfattning angående samhällsformerna, men grundad på tron att en sådan omdaning ej kan ske på annat sätt än genom sig så småningom utvecklande stadier. Just därför borde Wadéns utläggningar om tio bud vara en synnerligen lämplig litteratur för den ungdom, som växer upp i välsituerade hem och som ofta har blott en mycket skeptisk och kritisk syn på socialismen. Wadén är präst, och varje konfirmand borde få tillfälle att läsa och begrunda följande hans ord:

»I en sådan strävan och kamp för rättfärdighetens sak skall du, just du vara med. Ingen är för ringa, ingen är för hög. Var och en har sin plats och uppgift. Var då icke slö och likgiltig. Var icke fördomsfull och självisk. Nej, var vaken och klarseende. Var rättfärdig. Det är din sedliga plikt.

Se den stora skaran av män och kvinnor, som samlas i enig strävan för bättre tider med allas gemensamma väl. Se hur solen så varmt och hoppfullt lyser över deras tåg. Se hur den friska vinden vecklar ut fanorna. Hör den segervisa sången om framtida ljus och lycka.

Nog vill väl även du på rättfärdighetens väg gå samman med dem, som kämpa för ett så stort och härligt mål. Så höj då din hand och säg löftesorden: orätt mot ingen, rätt mot alla.»

Wadén tror på realiserandet av ett rättfärdigare rike på jorden, men han har också bud angående människans egen rättfärdighet i buden »Du skall vara rättfärdig» och »Du skall vara god». Om denna vår egen plikt till utveckling säges sådana ord som dessa: »Må all enkelhet, råhet och brutalitet vara fjärran från oss, fjärran från vår kamp för rättfärdighetens sak. Må våra hjärtan vara rena som solljuset, våra vapen blanka och fläckfria som källans klara vattenspegel. — — — Fördöm icke, förtala icke. Om någon talar illa om dig, så låt ditt liv vara sådant, att ingen tror på förtalet. Tyd allt till det bästa.»

Första budet handlar om renlighet. Allt gamla föreskrifter, som dock aldrig kunna för ofta påminnas om. I något kommande nummer av Morgonbris kanske det blir tillfälle att avtrycka det.

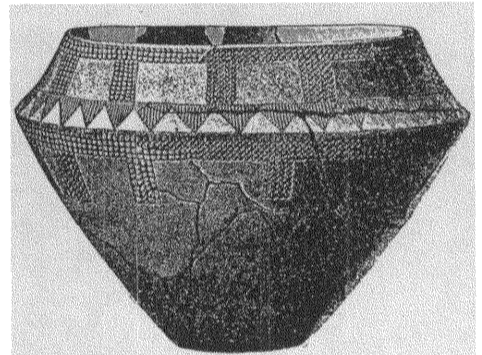
A. L.

Lergods.

Det är med glädje, och förundran, som man i samlingarna av vår gamla allmogekonst lägger märke till hur bohag, redskap och verktyg, på samma gång de fått den mest praktiska form även erhållit en rik och fin utsmyckning. Inredningen i den gamla tidens enklaste hem erhöi sin prägel av de för hand slöjdade, snidade och vävda föremålen, formade med omsorg och kärlek just för detta hem. En jämförelse mellan dessa

och våra egna lägger i dagen hela den torftighet och fulhet, som behärskar det fabriksgjorda kram, vilket med få undantag blivit vår dagliga omgivning. Lovvärda äro de ansatser, som blivit gjorda för att till billigt pris skapa gedigna och vackra möbler, gott och hållbart smide, vackra och starka vävnader, att i hemmen införa goda former och kraftiga och harmoniska färger.

Bland det goda och nya i denna väg, som under senaste tider börjat föras i handeln, är det handgjorda och billiga lergods, som i skålar, kannor och små blompytsar finnes att köpa i Svensk Hemslöjds försäljningsbod i Stockholm och i andra dylika affärer. En liten finformad kanna, där vattnet bibehåller sin svalka, mjölken sin värme, en liten skål, som, fylld av ett knippe blommor, blir en utsökt prydnad — dessa äro praktiska och smyckande ting, som i sin enkla, men rena skönhet måste glädja och behaga oss. Genom sitt pris åtkomligt för alla, bör detta vackra och svenska gods uttränga den mindrevärdiga utländska produktion, som hittills i mängd införts i vårt land.

Lerkärl från stenåldern.

Så alldeles nytt är för oss detta enkla, konstnärliga lergods, att vi måste anse materialet så gott som nyuppfunnet. Men lergodset har en historia, äldre t. o. m. än föremåls av sten eller trä. Den går tillbaka många årtusenden före vår tideräknings början; och redan från denna urtid finnas kraftigt och vackert formade typer, sirligt och fint ornerade kärl. Det här avbildade från stenåldern, funnet i en grav i Skåne och av svenskt ursprung, har den höga åldern av omkring 4- till 5,000 år. Givetvis är det ämnat för dagligt bruk. Av obränd lera, har det icke erhållit det brända godsets starka egenskaper, utan rämnat i stycken, vilka dock senare hopfogats. — Rik och praktig är den samtida lergodstillverkningen i Söderns stora dåtida kulturländer, vare sig i de för väggbeklädnad ämnade, brokigt färgade plattorna eller i de grekiska vaserna; här förblir bottenfärgen den brända lerans gulvita eller rödaktiga, med en ornering i svart; senare överdrages hela ytan med fin svart fernissa och mönstret står utsparat mot den svarta grunden i godsets rödaktiga färg. Utökta prov av båda dessa arter finnas i myckenhet på museer och även på vårt Nationalmuseum. Ädlare har materialet aldrig formats än under grekisk tid: tyngre och praktfullare forma senare romarna sina skålar, fat och kannor.

En annan art av lergods, det glaserade, började på 800-talet att tillverkas i Orien-

ten. Konsten sprider sig så småningom till de omgivande länderna och slutligen över norra Afrika till Spanien. Även här framställes ett i form och färg praktfullt gods, ofta i metallskimrande glans. Från Spanien går konsten över till Italien, där godset får namnen majolika eller fajans, och utbreder sig senare över hela Europa. Särskilt praktfull är den holländska blåvita Deefft-fajansen från slutet av 1600-talet. Största intresse för oss äga de tidiga svenska fajanserna, Rörstrands och Mariebergs, från 1700-talets mitt. — Sedan 1500-talet är införslin av det urgamla kinesiska godset, fajans eller porslin, stor; infört till vårt land av det s. k. Ostindiska Kompaniet, går detta hos oss under namnet ostindiskt porslin.

Endast kineserna kände ursprungligen hemligheten av porslinets, det finaste lergodssets, tillverkning. Trots upprepade försök lyckades man först i början av 1700-talet att efterbilda detsamma i Europa. Med godsets användning i dagligt bruk — till tallrikar och fat, karotter, kannor och koppar, för vilka man som material långt in på 1800-talet begagnade trä och tenn — följde en stark och hastigt ökad produktion. — På landsbygden har sedan 1600-talet förfärdigats en art vackert och hållbart lergods, huvudsakligen till anrättningsfat. I Nordiska Museets samlingar förekomma sådana i myckenhet från skilda delar av vårt land.

Med maskinernas införande under förra hälften av 1800-talet gick hantverket under och avstannade den starkt konstnärliga verksamhet, som i särskilt hög grad bedrivits av vårt folk. Det är nu som det billiga, tarvligt eleganta utländska kramet fyller våra bodfönster och våra hem. Med all makt söker man sedan några år motverka detta och skapa nytt, gott och vackert svenskt arbete till ett pris, som möjliggör dess spridande till alla. De ovan omtalade, färgfria och välformade små kannorna och skålarna, kanske det första konstnärliga man får tillfälle att förvärva, äga sin stora mission: att så småningom förjaga det skrikande och pråligt fula fabriksgodset, som fyller våra hem, och sålunda bana väg för en enklare, solidare och vackrare vara.

Elisabeth Thorman.

Krukorna å övre bilden hava den förtjänsten, som måste vara första betingelsen för att med fördel ha blommor i: att vara enkla och endast i en färgton. Färgens skiftningar i detta lergods har blott fina, mer omärkliga övergångar, varför det hela verkar lugnt och dock ej utan den goda verkan, som ligger i färgskiftning. Prisen äro ju icke oöverkomliga; icke ens för dem som hava små inkomster. Den höga i bakgrunden, så lämpad för höga blommor, är den dyraste, den kostar 3 kr. Den till höger därom, med ringblommor i, kostar endast 1 krona. Den till vänster kan man bestå sig om man vill ha en något finare kruka än den förra. Priset är 2: 25. För sällskaps skull har red. på den lilla tavlan satt dit en skål,

Bilder av vackra och icke vackra kärl att sätta blommor i.

Med anledning av artikeln om lergods, som red. lyckats erhålla av en i detta ämne särskildt kunnig, hava vi i det rum, där Morgonbris redigeras, och å själva redaktionsbordet fotograferat

krukor från Svensk hemslöjd, alla synnerligen vackra och lämpade för blommor.

Två s. k. vaser och ett glas av de sorter man kan få i varje bosättnings- eller lysoljeaffär. Av dessa tre är ett enkelt och smakfullt (det längst till vänster), de två andra icke smakfulla och olämpliga för sitt ändamål.

lämpad att lägga frukt eller dylikt i — den kostar bara 65 öre. Dessutom en ovanligt vacker kann, som till sitt pris av 1: 37 är sällsynt billig förhållande till den njutning man har av att äga den.

Vad är det som å den *undre* bilden gör att kvistarna, som stå i glaset längst till vänster, komma så till sin rätt, medan däremot blommorna och kvistarna i glaset till höger icke alls giva samma intryck? Jo, naturligtvis emedan de båda vaser, dessa senare stå i, äro av en okonst-

närlig form samt försedda med blommor och andra utsirningar, vilka försöka att pråla över blommorna, som de endast böra vara till för att uppbära. Då sedan tillkommer, att dessa båda vaser hava flera skrikande färger, så bliva de för sitt ändamål alldeles olämpliga.

I samma bod har köpts det enkla glaset till 50 öre och den till höger fult utsirade vasen till 1 kr. Således är i detta fall det ostiliga dubbelt så dyrt som det stilfulla. Vasen i mitten hör

till en av dessa olycksfåglar, som i form av basarvinster tyvärr allt emellanåt flyga in i våra hem. Hava vi vunnit någonting sådant böra vi helt enkelt låtsas som om vi ingenting vunnit: slå sönder det. Och hava vi icke råd att köpa ett vackert glas eller kruka ens till de billiga priser, vi här nämnt, så är det bättre sätta blommor och kvistar i dricksglas eller i de enkla, men rätt stiliga burkar vi använda till sylt eller andra hushålls ingredienser, än att behålla något fult i det som vi skola vårda mest av allt: vårt hem.

Anna Lindhagen.

Genezaret.

Roman av *Bengt Berg*. Albert Bonnier. Pris 4: 75.

Då man tänker på Norrland och vad som i litterärt hänseende därifrån har kommit, är det strax ett namn som träder en till mötes: Pelle Molin. Det lilla han lämnade efter sig visade oss, att Norrland var ett okänt, underligt sago-land, som dolde de underbaraste skatter. Hade det varit Pelle Molin förunnat att leva längre, hade han med säkerhet blivit den som öppnat sagoskrinet. Nu hann han genom sin sparsamma och fragmentariska produktion knappast mera än ge oss en aning om det.

Det är därför med en viss undran man möter varje nytt namn däruppeifrån. Är detta det som skall ge oss vad Pelle Molin ej hann med?

Bengt Berg är norrlänning och Genezaret — hur underligt det än kan tyckas, då man tänker på namnet — är en liten by, som ligger vid en sjö — Nuonjas — där några lappar bo.

Om denna handfull människor vid Nuonjas vatten är det denna bok handlar. De ha inga renar, och sin torftiga näring få de av fisken i sjön. Skinn till kläder byta de sig till, då de lappar, som äga renar, två gånger om året fara förbi deras sjö på väg till och från sina betesmarker. Endast en av dem har sett bygden. Där har han varit i en kyrka och hört de kristnas lära, och av det han i sitt dunkla minne därav behållit och med hjälp av den slitna bibel, han fört med sig därifrån, förkunnar han för Nuonjas-lapparna en lära, som är ett löfte om att till dem skall en gång en mästare komma, som skall hjälpa dem ur all deras nöd.

Kring denne man — Inkeris Iisko — samlas de andra som kring sin hövding. Han skär in dagarnas tecken på sin stav och kallar dem till gudstjänst varje sabbat. Då förkunnar han ordet: »Vi äro fattiga herdar och fiskare, vårt vatten ligger fjärran. Det är Genezaret, och till oss skall mästaren komma.»

I trettio år har han förkunnat detta. I trettio år ha de väntat. Några stycken ha slutit sig samman kring Iisko. De bilda ett slags lärjungaskap — i sanning ett högst egendomligt!

»En efter en komma de. Först Rime — flodlappen — som intet minne har, som herran av nåd låtit glömma, att forsen i en vårbrytning tog hans hustru

— och hans barn — och vad han annars ägde.

Så Tude med sin tysta tunga och sitt oföränderliga ansikte, det herran slagit med lamhet.

Den lille Alit, som aldrig kan resa sig upp, se'n sjukdomen en gång krökte hans rygg, när han ej velat ödmjuka sig till dopet, och Tuömmi — token, som alltid gråter när han inte förstår.

Keira kommer också ensam. Hans mun är dragen till ett skratt, sedan björnen rev bort hans ena kind och blotade hans huvudskål.

Endast Antaris — den blinde — kan ej finna allena, utan låter leda sig av Piettar, som herran blott provat med en hög ålder.»

En sabbatsdag, då de äro samlade kring Iisko, kommer en man gående till dem. Ingen har sett varifrån han kom, men i deras inbillning har han kommit gående på vattnet — så som mästaren skulle komma. Den mannen går fram mitt ibland dem och böjer sig över den lille Alit. — Res dig upp! — Och Alit reste sig och stod mitt ibland dem. — Då visste de alla, att den, som de väntat, hade kommit.

Mannen, som har kommit — mästaren som de kalla honom — är en lapp liksom de och heter Vuole Skind. Han har kommit västerifrån, från havriket, driven av någon sorts inre tvång att söka en väg, som skulle föra till något, han ej har namn för.

Författaren har avsett att i honom teckna en inåtvänd, drömmande människa, som går ensam och tyst, med en inre undran, och som äger en mystisk och mäktig inverkan på dem han möter. Man kan knappast säga, att han lyckats därmed. Bilden av Vuole är vag och ointressant, och kampen, som sedan utvecklar sig mellan honom och Marja — Iiskos kvinna — är enligt min mening det svagaste i boken. Knappast med intresse ens följer man dessa långt utdragna kapitel om Marja och hennes lystnad efter den man, de andra kalla mästare, men som för henne endast är en vanlig man, som hon begär. — Och slutkapitlet, då Marja till sist når det hon efterträtt, är minst av allt det man skulle önska till slut på en bok, som Genezaret. Det verkar endast platt och nedstämmande och skadar helhetsintrycket av en annars i så många hänseenden djup och gripande skildring av mänsklig tillvaro.

Men kan detta sägas om visea kapitel, så ha däremot andra sin utomordentliga skönhet. Så t. ex. kapitlet — tryckt å annat ställe i denna tidning — om Tudes och Alits vänskap, om Alits död och om hans sista färd till »De dödas ö». Med sin korta, knappa berättarkonst har Bengt Berg i detta kapitel skapat något, som i skönhet och sublinitet nått det högsta.

Konstnärligt sett kan nog mycket anmärkas mot denna bok. Kompositionen är lös och flytande och saknar det fulländade konstverkets fasta arkitektur. Men man har aktning för det djupa och ärliga sökande, som i den fått sitt uttryck, och den säger, att man med visshet kan vänta stora ting av denne begåvade och

intressante unge diktare. Och — kanske är Bengt Berg dock det namn vi förbida...

Till sist: om denna skildring av primitiva människor och primitivt tänkande överensstämmer med verkligheten — och ingenting ger anledning att betvivla det — vilken tröst då för nutidsmänniskan att läsa denna bok! Från Nuonjas-lappens värld till den moderna människan — vilken bana tillryggalagd! Och då — vilka oöverskådliga vidder anar man ej att människotanken en gång skall spanna över!

Ellen Mickelssen.

Ur "Genezaret"

av *Bengt Berg*.

Den lille Alit är död.

Han dog den natten när stormen kom och mästaren var borta. Marja och Jaona voro också borta då. De hade varit ute med nät och de, som voro på holmen, förstodo strax, att de tvungits länsa till nästa land. Stormen kom ju alltid så hastigt där.

De hade väntat hela kvällen — Iisko och hans drängar. Vandrat oroliga därute. Den ene hade visat den andre mot väster och de röda skyarna, som drevo upp till oväder, och alla hade de haft samma undran — om mästaren inte skulle komma. Så, som de väntat förra natten, väntade de nu. Men han kom inte och så kom stormen. Då väntade de honom inte längre. Iisko hade väl efter ordet talat om, att mästaren skulle kunna stilla en storm, men det tvivlade de alla på. Ginge han än på vattnet, om än vinden förde hans båt, om han än helade sjuka och utdrev orena andar, så fanns där ingen, ej ens Iisko, som innerst trodde, att han förmådde häva stormen. Stormen var det starkaste som fanns. Mot den var varje människa maktlös. Och om Iisko förkunnat att mästaren var herran guds son, om han var begåvad med en osynlig kraft att göra under och om han vore kommen att råda över dem, så fanns där ändå ingen som tänkt eller ett ögonblick trott att han ej vore en människa.

Därför väntade de honom inte mer den natten och några av dem undrade om han kanske redan gått ifrån dem.

De hade flockats kring Alits bädd. Han hade legat orörlig sedan natten efter sabbaten och blott Tude, som var Alits vän, hade stannat hos honom. Långt sedan de andra, trötta av ålder och dagens väntan, en efter en sjunkit samman i sömn, hade Tude vakat.

Mot morgonen hade han somnat med Alits ena hand i sin och lutad mot hans huvudgärd och inte vaknat förrän en hand i gryningen rörde vid hans skuldra.

Huden, som täckte öppningen i väggen, var dragen åt sidan. Dagen hade brutit in därigenom med en bred ljusstråle, och lyst av den stod mästaren vid Alits bädd.

Tude satt först alldeles stilla. Han såg blott mästaren och var så träffad av hans närvaro att han inte mindes Alit, förrän han rörde sin egen trötta hand och förnam att Alits händer redan voro kalla.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb.

Under sistförflutna halvår har klubben avhållit 12 ordinarie möten, därav 4 gemensamt med platsens socialdemokratiska ungdomsklubb. Vidare har under samma tid anordnats 3 offentliga föredrag med fru Agda Östlund och exp. J. Hallberg som talare.

Styrelsen synes även hava väl sökt förvalta sitt pund, enär densamma under omkrivna tid varit samlad till ej mindre än 12 sammanträden.

Vid halvårets slut räknade klubben 39 aktiva och 9 passiva medlemmar, vilket för den aktiva medlemssiffran utvisar en ökning av ett 10 tal sedan årets början.

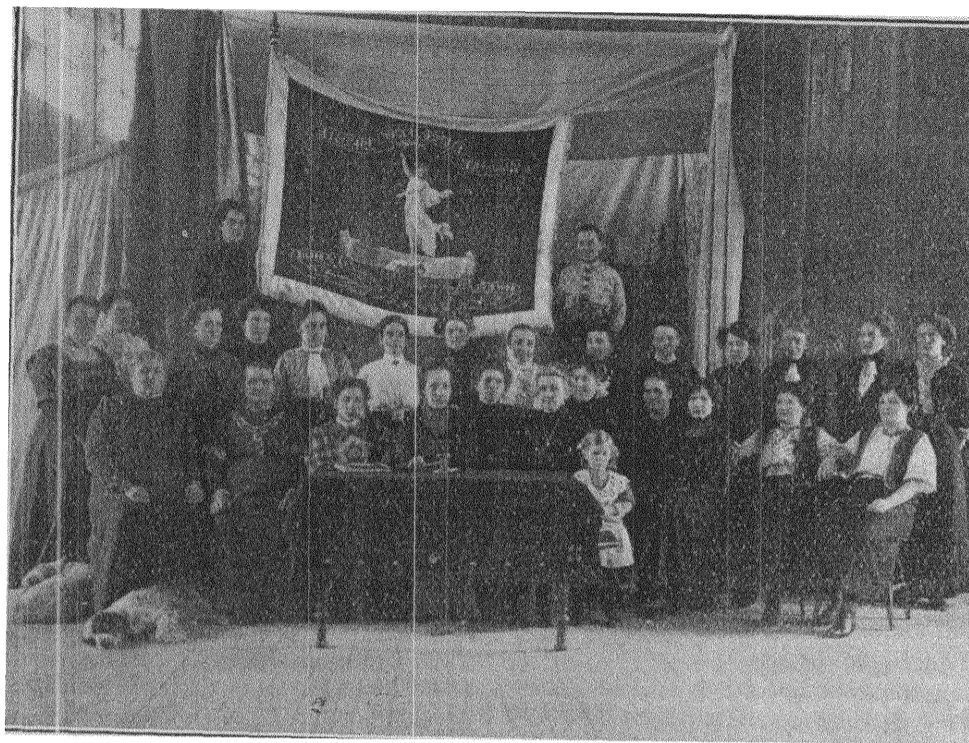
Klubbmedlemmarnas solidaritet och kamrarkänsla har under halvårets lopp vid åtskilliga tillfällen tagit sig synnerligen vackra uttryck i de ekonomiska uppoffringar, som gjorts till förmån för sjuka och nödlidande kamrater. Sålunda har till en sjuk medlem av Karlstads soc.-dem. kvinnoklubb insamlats 26 kr. och till tre nödlidande kamrater av egen klubb har skänkts ett sammanlagt belopp av 110 kr. Dessutom har ungdomslogen »Fjällfågeln» av N. O. V. erhållit 5 kr. för spridande av upprop emot det osmakliga överklassfäneri, som tagit sig uttryck i den s. k. boyscout-rörelsen.

Vidare har en medlemmarnas sjukhjälpfond bildats med ett ej obetydligt belopp som grundplåt, beslutad att utgå ur klubbkassan.

I ekonomiska företag har klubben under det gångna halvåret vid tvenne tillfällen varit representerad, nämligen med 2 ombud vid tryckeriaktiebolaget Norrskens årsstämma i Malmerget och 5 ombud vid Kiruna Folkets Hus årsmöte.

Bland frågor, som av klubben under dess arbete ägnats särskild uppmärksamhet, må nämnas: rösträttsfrågan, religions- och skolfrågor samt den på sina håll t. o. m. bland arbetare — vi förmoda av ren okunnighet — populär vordna boyscout-rörelsen.

Slutligen kan omnämnas, att klubben till styrelse för innevarande halvår valt fruarna Klara Norrman, ordf., Maria Kjällstrand, v. ordf., Naimi Rönnkvist, kassör, Karolina Wendell, sekr., och Anna Karlsson, v. sekr., samt

GELLIVARA SOC.-DEM. KVINNOKLUBB.

Emilia Pettersson och Hanna Pettersson som suppleanter.

I Norrskensflamman läses följande uttalande om Kiruna kvinnoklubbens verksamhet:

Som av ovanstående sammanträngda redogörelse framgår, har klubben utvecklat en erkännansvärd verksamhet, och vi kunna ej annat än lyckönska vederbörande till en god fortsättning i samma riktning.

Det skulle emellertid vara önskligt att särskilt de yngre arbetarekvinnorna mera än hittills uppmärksammade klubbens förtjänstfulla bildnings- och upplysningsarbete. Det skulle säkerligen bli till ovärderligt nytta för dessa vid den tid-

punkt, då husmoderns allvarliga plikter inträda, om de dessförinnan stiftat bekantskap med den rörelse, vars livsuppgift består i att skapa rikare betingelser för den fattiga och oftast undernärda arbetareklassen. Till denna kvinnliga ungdom vilja vi därför säga: bortslösa ej all självdisponerad tid på mer eller mindre onyttiga, skadliga och demoraliserande nöjen, utan använd även något av denna tid till studiet av ekonomiska och sociala frågor, ty detta är icke endast en nödvändig förutsättning för kvinnans frigörelse, utan därpå beror även utgången och långvarigheten av hela arbetareklassens kamp emot kapitalismens samlade orättvisor.

Då såg han ned på det vita anletet där, som stelnat i en evig blidhet, och fattade, att Alit gått bort ifrån honom för all tid. De andra hade han väl också gått ifrån — de andra gamla, som delat sin ålders tunga med honom — men ingen hade han lämnat så allena som Tude, som inte för någon kunde tolka sin ensamhet.

Ingen mer förstod Tude så, som Alit förstod honom. De hade alltid följt varandra och varit bredvid varandra. Om Alit menat något hade han inte sagt det högt, därför att hans leende var nog för Tude att förstå, och fastän Tude hörde såsom de andra, kände Alit att det gjorde honom ont, var gång han mindes att hans tunga var tyst, och att han åträdde att dela sin tysthet med någon. Han kunde ju inte svara med ett leende heller, men Alits blida leende talade mest ur hans ögon, och med ögonen kunde Tude svara.

Där Tude inte kunde svara — de andra — där svarade Alit för honom. Om någon frågade dem till, så såg Alit på Tude, och Tude såg igen, och då kunde den som frågat strax läsa svaret i Alits leende.

Nu var Alits leende stelnat och oföränderligt såsom Tudes anlete. Om han

vakat, hade kanske Alit ännu varit hos honom. Vad visste han?

Mästarens ord träffade honom så hårt: — Du hade somnat —

och han smög bort för att tända den vitrök, på holmens yttersta land, som bjöd att allt Nuonjas folk skulle samlas för att följa en död till de dödas ö.

Vuole Skind stod kvar vid Alits läger. Han hade kommit roende från land, när stormen gick ut i gryningen. När han kom inom dörren lågo de alla sovande, och till den förste som rörde sig föll hans förvånade ord: — Du hade somnat.

Hans ögon voro i förundran fästa på den döde Alit. Det var den mannen som legat jämrade vid stenen på kullen, där detta landets många människor varit samlade den dagen när Vuole kom. Den mannen som han hjälpt upp, därför att hans jämmer grep honom mer än hans egen förundran och glädje på vägen.

Nu låg han så stilla där, alldeles så som en annan man en gång legat — han såg det tydligt — på fjordstranden i havriket.

Det var en man som havet tagit till sig en kväl och givit åter en morgon.

Han hade legat så som denne låg, orörlig, med stelnade drag och vidöppna ögon. Havriksprästen hade stått över den mannen och sagt att han var död. Att han inte skulle komma tillbaka mer och att han gått till ett annat land. Och så hade de lagt ned honom i jorden.

De hade samlats till Alits dödsfärd. De kommo redan samma dag — alla som varnat röken. De närmaste strändernas fiskare och några herdar med dem. Mot morgonen kommo också några från östra sjöandan. De hade inte blivit varskodda förrän natten brutit in och vårdkasen tänts på holmkrönet.

I mörkningen hade Jaona kommit roende, med Marja i bakstammen och hennes båt på släp. De kommo tysta i land, undrande över vårdkasen och sig själva. Folket där förstodo strax att de varit drivna av stormen, att Marja varit uttröttad och att Jaona därför, när han funnit henne, tagit hennes båt på släp.

Mot morgonen samlades de vid stranden. De hade lagt Alit i en gammal pulka från hans herdetid, och Kerja hade varit i skogen och skurit de största, vitaste näverflak han funnit, att täcka över med. Och så foro de — båt efter båt.

Främst färdades den döde med Panna vid årorna och mästaren och lisko i bakstammen. Över pulkan satt Tude lutad. De andra märkte att nu voro också hans ögon orörliga, och de tyckte att han var ännu tystare än förr. Och de förstodo inte att det var därför att inte Alit mer fanns att tala för honom.

De andra voro också tysta. Folket voro betryckta av dödens närhet. Lisko var i tankar över mästaren, som varit tre dagar ibland dem utan att förkunna sin vilja. Men kanske var det så som han funnit ordet i skriften, att hans tid ännu inte var kommen.

*

En halv dagsled från Storholmen, västerut, tränges Nuonjas vatten mellan två syskonfjäll, som sökt varandra, och ur gattet dem emellan stiger de dödas ö.

Egentligen är det två öar där — fastän folket mest tänker på en.

Den ena är en vid sandrevl mot öster och syd, med ett band av förkrympta tallar och en urgammal båtlänning, som ingen har gjort, och där någon gång höstetid en fiskare tvingats i land för stormens skull. Annars går ingen i land där och aldrig någon gång upp på de dödas ö, om ej för att följa en död. Ej heller rör någon gärna förbi utan att stryka endera landet. Ty kring öarna där går den starkaste sjö, som Nuonjas fiskare känna.

Den andra ön — de dödas ö — bär ingen skog. Dess hjässa är kransad av tunga stenblock, och i skrevorna mellan dem spira några bleka örter. Den ligger mera västerut i strömmen. Skruvisen och vågorna ha tagit sanden från dess stränder och slipat dess hållar blanka.

Intet levande väsen synes där, utom de stora, svarta fåglarna — dödens fåglar tror folket — som kapprika, med utspända vingar mot vinden bruka sitta på klipporna. Ibland flyga de också i ring därutanför, med utsträckta halsar och tunga vingslag, eller ligga dykande ute på djupvattnet. Aldrig har någon där sett deras bo och ingen har träffat deras ungar. Österut i sjön, där alla flyttfåglarna bruka draga förbi, från eller mot låglandet, har ingen heller sett dem. De bruka komma om försommarn och äro borta när löven fallit. Då tror folket att de dukit bort för att åter komma upp på hållarna när isen brytes. Men viklappen, som brukar fiska i väster, uppe vid flodmynningen helt nära där den fördrivne Kitok bor, har berättat att han en senhöstdag i kvällningen såg dem resa förbi västerut allesamman och dagen efter, när han rodde tillbaka, syntes ingen mer på ön.

Kommer någon roende där i stiltje, kan han urskilja de svarta fåglarna från båten, långt innan själva stranden skönjes. De hägra över då, och te sig mycket större än de i verkligheten äro. Från Storholmen synas de ej. Därifrån sedd ligger ön som en enda djupblå sten, när dagen är slut och sjön ligger vit i bleke, och går där sjö, är den borta strax, som sjunken i djupet. Då komma blott talarnas kronor till synes på ön bredvid. Men i tidiga stunder, om vattnet är lugnt

och solen är fri från öster, då stiger de dödas ö, som ett land av längtan — i lysande gult.

*

Dagen var stilla och de nådde ön långt innan den vår halygängen. Båtarna lade till i en halvkrets vid skrevorna i stranden och så buro de upp den döde.

Folket kommo efter och stannade tveksamman vid varje steg. Blott Vuole förstod inte att visa någon tvekan. Dagen var så varm och stenarna vita, alldeles så som havrikets stenar, och han mindes åter den mannen som legat död på stranden där. Här låg också en man död, men honom bragte de ut på en ö.

De vältrade undan tunga stenar, i öster där ön är högst, och därvid blottades sidan av en annan pulka. De lyfte ned den döde Alit i fördjupningen och täckte med Keiras näverflak. Så vältrade de stenarna över igen, till dess ingenting mera syntes, och gingo på nytt i båtarna för att fara. Då märkte de att Tude låg kvar däruppe, i knä och blind förtvivlan, och då först förstodo de alla att Tude var lämnad allena. Och de vågade inte ropa i hans tystnad.

Men Rime — flodlappen som intet minne har — hade redan glömt varför de kommit. Han gick upp med hast, grep Tude om livet och bar honom i båten.

Redovisning

Över inkomna bidrag till Sv. Lantarbetareförbundets agitationsfond från följande kvinnoklubbar:

Ankarsrum	4:—
Billesholm	6:—
Borlänge	6:—
Furulund	6:—
Grängesberg	6:—
Eallstahammar	6:—
Luleå	2:60
Lysekil	1:70
Norrahammar	6:—
Ronneby	6:—
Smedjebacken	6:—
Sparreholm	3:30
Stockholm (fröken Johansson)	6:—
Trälleborg	6:—

Summa kr. 71:60

Denna redovisning omfattar tiden fr. o. m. den 15 okt. 1911 t. o. m. den 30 juni 1912.

Bidrag från enskilda och arbetarekommuner redovisas i partipressen; från ungdomsklubbar och olika fackförbunds avdelningar i resp. förbunds organ; från organisationer i Eskilstuna endast i tidningen Folket.

På samma gång vi vänligast uppmana de organisationer och enskilda, som ännu icke redovisat, att fortast möjligt göra detta, ställes ett varmt tack till dem, som redan genom redovisning bidragit till vår organisationsfonds välbehöfliga förstärkning.

Eskilstuna den 15 juli 1912.

För Sv. Lantarbetareförbundet:

J. F. Karlsson,
kassör.

För hemmet.

Inläggningar på lufttätt slutna kärl.

När det är frågan om syltning, hör man alltid den klagan, att det går åt så mycket socker, och ändå står sylten sig icke; därtill kommer också, att fruktens fina smak till stor del går

förlorad. Under de senaste åren har därför mycket arbetats på att uppfinna en god konserveringsmetod, där alla dessa olägenheter kunna undvikas.

Den som i vårt land gjort den ojämförligt största insatsen i fråga om konservering på s. k. rexburkar är direktör G. Lind vid Experimentalfältet, och jag vill på det varmaste tillråda varje husmoder att skaffa sig konserveringsbok av Gustaf Lind och John Green, pris 2 kr.

Finnes det någon olägenhet med denna konserveringsmetod, så är det att glasburkarna ställa sig något dyrbara, men en gång anskaffade så vara de ju också i årtal. Till rexburkarna finnes också en särskild apparat, dock kan man mycket väl i ett litet hushåll reda sig med endast burkar och därtill hörande gummiringar samt fjädrar och koka dem i en vanlig gryta.

Firman Brising & Fagerström, Regeringsgatan 24, tillhandahåller såväl apparater som glas med gummiringar och fjädrar.

Burkarna äro av olika storlekar, fr. o. m. $\frac{1}{4}$ lit. till 2 lit., varierande i pris från 40 till 80 öre.

Behandling av glas, gummiringar m. m.

Glasen måste noggrant rengöras, innan de användas; de behöva ej torkas, endast den mattslipade glaskanten bör omsorgsfullt befrias dels från fasta partiklar, dels från sockerlag, som är spilld på densamma.

Gummiringarna sköljas i ljumt vatten, innan de läggas på glaskanten. För att kunna användas måste ringarna vara elastiska. Glas och gummiringar måste noga rengöras efter sedan innehållet förbrukats. Gummiringarna inläggas i en tät kartong eller glasburk och förvaras på ett svalt, mörkt, ej för torrt ställe.

Allmänna regler för sterilisering.

Man bör välja väl mogen och aldrig övermogen frukt. Vid sterilisering av lösa frukter pläga dessa pressas tillsammans och flyta upp i glaset, vilka således rymma mindre frukt. Genom att upphetta frukterna före steriliseringen förekommes detta frukternas sammanpackande i glaset. Denna upphettning benämnes förkokning och bör ske endast till 65 à 80 ° C. Till förkokningslag användes den för frukten avsedda lagen. Förkokning kan försiggå antingen i öppen gryta eller i de för frukten avsedda glaset. Skall den verkställas i glaset, fyllas dessa med frukt, sockerlag överhålls, glaset ställas i grytan och upphettning företages. När glaset blivit avkylda tager man av innehållet i ett glas och fyller de övriga, som nu sammanfallit något. Vid förkokning i öppen gryta lägges frukten i den kalla lagen, varefter upphettning försiggår långsamt. Skalade frukter måste hållas nedtryckta i lagen, enär de överst lig-

gande annars mörkna. Förkokning får ej ske hårdare än att frukterna behålla sin form. Till sockerlag användes rent socker, så att en klar lag erhålles. Lagen behöver ej kokas och skummas, men silas, om den ej är fullt klar, genom en duk.

Vid fruktens inplockning på glas kan man använda en vanlig träsked eller silversked, vilken kan förlängas genom att fastbinda en trästicka på densamma.

Lagen påfylls ej ända upp, utan endast till den fals, på vilken gummiringen placeras. Lagen påfylls långsamt. Enär lagen ofta brukar sjunka i glaset, är det bäst att dessa få stå en stund för eventuell påfyllning. Den slipade kanten rengöres, gummiringen pålägges, dito locket och fjädern påsättes. Burkarna ställas ned i en så djup gryta, att vatten kommer att stå över burkarna, vilka placeras på en handduk och omlindade så, att de ej stöta mot varandra.

Med steriliseringen avser man att genom upphettning förstöra bakterier, men även kunna lufttätt tillsluta burkarna. Vid upphettning utvidgar sig luften inuti glaset. Trycket av luftens utvidgning blir större än fjäderns mottryck, varav följer att locket höjer sig och en del luft uttränger. När glaset svalnar, blir fjäderns tryck och senare lufttrycket starkare än trycket inuti burken, där det då finnes ett s. k. vakuum. Fjädrarna kunna alltså lossas, när burken är fullt kall. Tiden för steriliseringen beräknas ifrån den tid, då temperaturen nått det gradtal, som anges i de särskilda recepten. Frukt upphettas långsamt, grönsaker hastigare.

Kanske bör tilläggas, att såväl frukter som grönsaker kunna steriliseras vid kokpunkten, d. v. s. 100° C., för den som finner användningen av termometer allt för besvärlig, dock blir frukten ej så vacker och finsmakande.

Efter steriliseringen lyftes grytan av elden, grytlocket avtogs och burkarna få kvarstå i grytan ett par minuter.

När burkarna lyfts ut, få de ej stå i för starkt drag, så att de spricka. Fjädrarna få ej lossas förrän glaset kallnat.

De första 14 dagarna efter steriliseringen får man en och annan gång se till, att icke något lock lossnat. Har ett glas gått upp, omsteriliseras detta genast, för grönsaker vid 100° C. i 20—30 min., för frukter vid 80° C. i 10 min.

När man vill öppna ett glas, drager man endast i läppen på gummiringen, så att luften kan tränga in. Innehållet i ett öppet glas bör snarast möjligt förbrukas, åtminstone ej stå mer än ett par tre dagar; vill man spara det samma längre, måste det omsteriliseras.

Bigarrå.

Bären sköljas väl. Stjälkarna borttagas. Kärnorna behöva ej urtagas. Bären plockas på glaset. Under

plockningen omskakas glaset några gånger, så att bären falla tätt till varandra.

Glas $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ lit., smala.

Sockerlag 400 gr. socker pr kg. Sterilisering vid 80° C. i 20 min.

Körsbär.

Inläggning av körsbär sker på samma sätt som i fråga om bigarråer. Förkokning bör dock ske. Sockerlag 700 gr. socker pr lit. vatten.

Rå lingonsaft.

10 lit. lingon, 5 lit. vatten, 12 gr. vinsyra, 7 kg. strösocker.

Beredning: Lingonen stötas, blandas med vinsyran och vattnet och få stå i 24 timmar. Hällas sedan upp i silduk att självrinna och röras med sockret 1 timme. Saften buteljeras, korkas och hartsas.

Lingonpäron.

3 lit. lingon, 6 del. vatten, 6 lit. syltpäron, 2,3 kg. krossocker, 20 gr. kanel.

Beredning: Lingonen rensas, sköljas och kokas med vattnet, tills de gå sönder. De hällas då upp i silduk att självrinna. Päronen skalas, ett kors skäres i varje päron, skaften skrapas och skäras av till hälften. De läggas efter skalningen i friskt vatten. Lingonsaften kokas med sockret och kanelen till en simmig lag, päronen läggas i och få koka mycket sakta, tills de äro mjuka och klara. De läggas då upp i en kruka eller burk. Om lagen ej är tillräckligt simmig, kokas den ihop och hålles sedan över päronen. S. B. A.

Kornmissionärer!

Ännu en gång vilja vi påminna dem, som ej betalt Morgonbris t. o. m. n:r 6, att omedelbart insända betalning.

I oktobernumret kommer att införas förteckning över obetalda Morgonbris t. o. m. n:r 6.

Vi uppmana även dem, som ej insänt insamlingslistorna till förmån för Elin Jansson, att insända desamma. Eventuellt blanka listor skola även insändas. Redovisning i nästa n:r.

Morgonbris' exp.

Ett kristligt äkta förbund.

Hennes vrå av världen utgjordes om dagen av ett litet sotigt kök med diskbänk och puttrande grytor och om natten av en med lagårdspigan delad bädd i den trånga kökskammaren. Ett ideligt tramp i grottekvarnen, en brinnande önskan att dagen äntligen måtte ta slut, lemningar som värkte av trötthet och en tung, drömlös sömn — så förföt hennes tid. Inte var det för henne trädgården blomnade därute eller stjärnorna gnistrade i vinternatten och månskenet flöt blåvitt över terrassen. Med enkel naturnödvändighet blevo hennes rent animala instinkter starkt utvecklade, under det

BLAND CACAOMÄRKEN

STÅR **THULE** HÖGST

i ropet på grund af sin utmärkta arom, höga näringsvärde. Till salu öfverallt å 45 öre pr paket

hennes vanvårdade själ förtvinade i brist på annan näring än den, som bestods i form av högmässan varannan söndag. Det som för Hilma utgjorde tillvarons innehåll och värde var lika fritt från idealitet, som hennes förhållande till drängen Julius var oberoende av någon slags tillgivenhet från någondera parten. Julius och Hilma voro endast arbetsdjur, med djurens obehärskade drifter och behov.

Och de öste utan betänkande ur den brunn, som jämte brännvinet är den fattiges enda glädjekälla.

Prosten och prostinnan voro upprörda, indignerade, pigan gick omkring och grät, drängen föreföll ångerköpt och sockenborna hade tagit anstöt. Skandalen var fullständig. Som det skedda varken kunde göras ogjort eller opåtalt få passera, återstod för de felande intet annat än genom att taga varandra till äkta försona vad de brutit mot moral och anständighet. Julius, som sades hava tycke för en flicka i grannsocknen, stretade emot i det längsta, trots alla försök att bringa honom till förnuft.

Där blev rannsaking och dom innanför de stängda dörrarna till expeditionsrummet, dit Julius och Hilma blivit uppkallade. De i tamburen girigt lyssnande småflickorna uppfattade att deras pappas ljungande straffpredikan, interfolierad av mammans utrop och Hilmas snyftningar, gällde deras goda vän Julius, som tycktes ha begått något fruktansvärt brott.

— Det är verkligen synd om den stackars förförda flickan, sade prostinnan. Hilma är en *duktig* flicka, tänk på det, Julius! Du kunde aldrig få bättre: sparsam och ordentlig.

Och Julius stammade:

— Jag har ångrat det förfärligt...

Men hans erbjudande att betala för barnet ansågs icke tillfyllest.

Händelsen upptogs ock till behandling av den menighet, som samlades på kyrkbacken efter åhörandet av textens utläggning och kungl. majestäts nådiga kungörelsers avkunnande.

— Det är inte mer än rätt att han tar henne. Socken har tillräckligt många oäkta ungar förut att försörja, menade gubbarna.

Från spinsidan anfördes några i viss mån avvikande synpunkter, förestavade av den sårade renhets-, kyskhets- och rättfärdighetskänsla, som tvingar de goda, oförvitliga kvinnorna att fälla dom över fallna systrar;

— Jesses, en så'n tös att skämma ut sej! Men se så'na ä' di nu för tiden... Och i en prästgård till på köpet!

— Ja, ja, det var inte annat att vänta, det var tydligt att det skulle så gå, så som hon ränt efter honom!

— Gott att hon äntligen fått sig en karl, det är bara det hon strävat efter!

— Kära ni, det var enda sättet för henne att få honom, för *han* ville inte ha *henne*! Och därför måste hon bära sig åt på det viset...

— Måtro hon blir duktig om hon blir gift? Det vore inte mer än lagom om hon fick sitta där... Stackars karl, som skulle råka ut för henne...

Men då den sedliga harmen tagit sig utlopp, kom man överens om att statuerandet av ett exempel måhända skulle verka nedbringande på den utom äktenskapet alltjämt stigande nativiteten och tillika på nästa års fattigvårdsbudget.

Och Julius måste giva vika för den allmänna opinionen.

Vid vigseln, som företogs snarast möjligt, talade prosten många vackra ord om äktenskapet och den gemensamma tron på Gud såsom den enda rätta grunden för detsamma. Och då barnet kom till världen kunde det betraktas som en kärkommen gåva på gudomlig tillskyndelse, ty dess ursprung hade blivit legitimt.

Julius och Hilma skulle bli statfolk hos prostens, och det var nu alldeles i sin ordning att Hilma flyttade tillsammans med Julius i f. d. drängstugan.

Hilma var duktig; rent och fint höll hon, så man hade aldrig sett dylikt fjäsk hos ett statfolk. Hon lappade och sydde åt Julius, var punktlig med maten och hann ändå förtjäna en slant på att hjälpa till hos herrskapet.

Men Julius skulle snart nog finna sig bedragen även på det, som förespeglats honom i stället för kärlekslyckan.

Efter pojkens födelse fick Hilma — arbetskamraten — en otäck hosta och tynade märkbart av. Det blev ingen annan råd: man måste fråga doktorn. Jo, Hilma hade lungsot, en svår form av lungsot; om hon skötte och sparade sig skulle hon dock ännu kunna leva ett år eller två...

Efter detta satt den förr så duktiga Hilma dagen lång med armarna i kors, medan den lille kved i vaggan och hennes gamla vanföra mor stökade i det numera alltid ostädade rummet — hon måste vila, hade doktorn sagt.

Julius fick ta en bit mat hur som helst; Hilma, som var sjuk, fick däremot dagligen något gott från herrskapets bord. Hilma behövde ju framförallt god, närande föda, och Julius erhöll vinkar om att icke vara för noga med slantarna. Det gällde ju att uppehålla hans hustrus liv så länge som möjligt.

Så en dag bad Julius prosten om tillåtelse att få köra till station för att hämta en symaskin, som han tagit på avbetalning. Prosten skakade på huvudet:

— Vad skall du med symaskin? Din hustru kommer aldrig att kunna sy på den. Hur oförståndigt!

Det glimtade något, som liknade hat, i Julius' blick då han svarade:

Arbetarebanken

— Hilma må dö, men symaskinen har jag kvar ändå. Annars går pengarna bara till mat och medicin. Och det är i alla fall som att kasta dem i sjön...

Sedan vart det en fix idé hos Julius att placera vad han kunde av sin kontanta avlöning i lösegendom eller i sparbanken. Ty funnos pengar i stugan, nog gingo de åt. Hans redan i och för sig anspråkslösa levnadsbehov reducerades till det lägsta tänkbara, och vad som offerades på den dödsdömda var ju i alla fall bortkastat... I svärmodern såg han endast en mun mer att mätta.

Men gossen var hans enda glädje.

Hilma varken ville eller kunde taga vård om den lille, som för övrigt var mycket sjuklig. Det var den gamla, som fick åtaga sig både barnet och det s. k. hushållet. Hilmas sista krafter ägnades lidelsefullt åt ett enda: att så mycket som möjligt följa och övervaka mannen, övervaka sin äganderätt. Hon misstänkte alla gårdens pigor för att vara »dåliga kvinnor», hon slungade dem skymford i ansiktet, hon spejade efter mannen med ögon som brunno av svartsjuka och begär, och hon smög sig efter honom om kvällarna, så snart det började skymma... Hon hade ju fått rätt till honom genom vigseln. Den gamla, goda seden bjöd dem att fortsätta äktenskapet, kedjorna, varmed de bundits, kunde icke upplösas av hatet emellan dem...

Men då det andra barnet kom till världen, slutade statarhustrun sitt liv. — Barnet hade icke sin rot ur skam, ty det var fött i ärligt äktenskap, och dess fader kunde icke undandraga sig försörjningsplikten mot detsamma. Dess livstid blev dock icke långvarig, svagt och behäftat med tuberkulos som det var.

Men den kränkta samhällsmoralen hade blivit upprättad! *Allan Lind.*

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 3:dje fredagen i varje månad kl. 7 e. m. å Bryggeriarb.-förb. exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsgatan 25.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären **SOLIDAR**,
Vasagatan 52, STOCKHOLM.

Postsparbanken

Statens garanti. Motböckerna gälla över hela riket.
Ficksparbössor tillhandahålles.

Avdelningskontoret: **Kungsgatan 60.**
Hemsparbössor kostnadsfritt.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden.

Folkpensionering,
Folkförsäkring,
Livförsäkring.
Förmånligaste försäkringsvillkor.

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.

Kommendörsgatan 25.

Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.

Fleminggatan 59 B.

Lidingö Villastad.

Depositions-Ränta } 4½ proc.
Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta 4 proc.

Kassafack från kr. 5 pr år.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bägge makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiëbefrielse vid sjukdom och olycksfall, m. fl. för-måner.

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje månda-gen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m. *Styrelsens n.*

Hälsingborgs soc.-dem. kvinno-klubb avhåller möte 1:sta och 3:dje onsdagen i månaden i Furutorpssalen kl. 8 e. m. Sjuk-kassan har uppbörd andra mötet i månaden. *Styrelsens.*

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje månda-gen varje månad kl. 4 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus. *Styrelsens.*